

Aquest segon volum del *Tradicinari* s'ha dedicat al món del treball. Teníem clar que, abans dels temes que el folklore ens ha avesat a considerar com els propis de la cultura popular –les festes, els jocs, les rondalles, les danses, les creences...–, calia descriure el marc en què sorgeixen i s'esdevenen totes les expressions de la cultura del 'poble': les formes de vida i les de treball amb els ritmes de feina que, en la societat tradicional, eren marcats per les festes i els dies de descans, actualment destinats al consum i al lleure. Com diu el sociòleg i periodista Salvador Cardús, hem passat d'un calendari festiu a un calendari laboral.

Si aquest viure i treballar és decisiu, ho diu prou aquella afirmació política que es va popularitzar a la segona meitat del segle XX, segons la qual és català "tothom qui viu i treballa a Catalunya", una definició que avui no inclouria només aquella immigració del sud peninsular, sinó l'actual, procedent d'arreu del món.

Tot i l'estigma de càstig que pesa sobre el treball des de la maledicció divina a Adam, el fet és que, des de la nostra aparició sobre la Terra, els humans hem tingut necessitat de treballar, de dedicar esforços a obtenir o produir tot allò que ens calia per a la subsistència. En primer lloc, aprofitant directament els recursos naturals a l'abast, amb la cacera, la pesca i la recol·lecció; després, amb l'agricultura i la ramaderia, obtenint els béns necessaris per al propi sosteniment; més ençà, amb la industrialització, aprofitant les diverses fonts d'energia per a la producció de tota mena de coses. I, avui, incorporant als processos productius tots els recursos de la nova societat de la informació i el coneixement.

Si el treball és una tasca vinculada a les necessitats i els interessos dels humans, cal considerar que es desenvolupa en unes coordenades físiques, històriques, econòmiques i socials determinades, amb unes pautes socioculturals que en condicionen l'activitat. Treballar és caçar en grup, conrear el camp, teixir un jersei, adobar

unes sabates, fer una casa, dissenyar un cotxe, conduir un tren, controlar el trànsit aeri en un aeroport, reparar el correu, vendre roba interior, fer de cambrer... i tantes altres activitats.

Cada grup crea, en el propi entorn laboral, un microcosmos que genera formes lingüístiques, hàbits alimentaris, costums, vestimenta específica, i un seguit de pautes que modelen i, de vegades, encotillen l'home i la dona en comportaments que poden fins i tot fer-los emmalaltir, com és el cas de les ocupacions que han generat silicosi, pèrdua de visió i certes deformacions òssies en mans i esquena, directament provocades per les tasques efectuades. Sense oblidar les dificultats sorgides del fet de treballar lluny de la comunitat d'origen, orfes d'una xarxa social d'acollida, ni les situacions, més greus, de semiesclavatge, que afecten homes, dones i infants, fins a la prostitució induïda de dones joves i adultes, i fins i tot de criatures.

La importància assignada al treball d'un grup humà és, com diu l'antropòloga Dolores Juliano, un índex fiable del grau de desvaloració a què es troba sotmès. De vegades, el treball desvalorat, per al qual no s'ofereix retribució, és conceptuat com a 'no treball': un exemple clàssic és el de les tasques femenines a casa, a les quals no s'assigna cap valor econòmic però que tenen equivalents en el mercat laboral, com les empreses de neteja a domicili, de preparació de menjar per a emportar, etc., que sí que són retribuïdes.

Fa estrany que els folkloristes, que des del segle XVIII s'interessaven per les feines dels camperols, dels pastors, dels artesans, no n'haguessin descrit detalladament el treball. I que els etnògrafs, del segle XIX ençà, no haguessin estudiat el treball generat per la industrialització, ben primerenca a Catalunya. Els uns i els altres descriuen només tasques, sovint residuals, que practicaven grups poc nombrosos. Alguns escrits es fixaven més en els aspectes col·laterals que no en les tasques aparentment

observades. Més en el pintoresquisme de la vestimenta dels pastors, que no en les tècniques de menar els ramats o d'apletar; descriuen el treball dels segadors sota el sol de juny, però no esbrinaven què feien durant els mesos d'hivern. Del treball de sastres i modistes n'admiraven el resultat final però no tenien en compte les condicions reals en què tallaven i cosien aquelles robes admirables...

El *Tradicioniari* no pretén estudiar unitats especialment retallades ni àmbits protegits pel seu aïllament geogràfic, sinó analitzar els aspectes culturals propis dels grans sectors de la població, tant urbana com rural, i les seves relacions amb altres sectors. No es tracta tant de comprendre el passat a través dels trets que han aconseguit sobreviure en el present, com d'entendre el funcionament actual d'allò que és objecte del nostre estudi. Per això, aquest volum intenta descriure les activitats laborals tal com s'han manifestat i es manifesten en la vida quotidiana dels catalans, i com s'han entès i viscut, i s'entenen i es viuen: les agrícoles i ramaderes, les que deriven dels oficis, les que sorgeixen de les manufactures i les indústries... però també les creades per la societat de consum i de l'oci, i les generades per les noves ocupacions que crea la societat de la informació en què ens trobem immersos. Amb una especial atenció a l'accés progressiu de les dones al món del treball. Les descripcions d'activitats s'han fet, sempre que ha estat possible, en sentit diacrònic i, encara que algunes gairebé s'han de conjugar més en futur que no en present, també ens hem volgut fixar especialment en les noves professions sorgides els últims anys del segle XX i en les transformacions més recents, que ja tenen història.

DOLORS LLOPART I PUIGPELAT
JOAN SOLER I AMIGÓ